

МЕТОДИКА ПІДГОТОВКИ МАГІСТРІВ ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ “ДИЗАЙН” НА КАФЕДРІ ДИЗАЙНУ ТА ОСНОВ АРХІТЕКТУРИ НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ “ЛЬВІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА”

© Галишич Р.Я., Топилко С.І., Олешко О.П., 2007

Розглянуто методику підготовки магістрів за спеціальністю “Дизайн” на кафедрі дизайну та основ архітектури у контексті болонського процесу.

Постановка питання. Сьогодні дизайн-освіта в Україні переживає етап інтеграції в Болонський процес. Найбільшою проблемою, з якою стикається вітчизняна освітня система, є запровадження освітньо-кваліфікаційного рівня магістра. За болонськими нормами магістр – це перший за рангом науковий ступінь. Як готувати магістрів в українській навчальній системі вищих технічно-художніх ВНЗ – питання відкрите. Очевидно, що методи підготовки магістрів повинні відповідати європейським освітнім програмам, але й виходити із багаторічної традиції підготовки спеціаліста часів УРСР та періоду незалежної України, відповідати суспільним потребам, загальному рівню розвитку матеріально-предметної культури українців.

Виклад основного матеріалу. Яким шляхом розвивається процес формування магістерської освіти в Україні сьогодні, найкраще можуть продемонструвати навчальні програми, а також вимоги, які висуваються до виконання дипломних кваліфікаційних робіт за спеціальністю “Дизайн”. Це і є основні тези, які ми спробуємо розкрити, виходячи з досвіду навчально-методичної роботи, яка виконується на кафедрі дизайну та основ архітектури Інституту архітектури Національного університету “Львівська політехніка” за базовим напрямом “Мистецтво” та спеціальністю “Дизайн”.

Найважливішим є питання правильного вибору системи теоретичних та практичних дисциплін, які мають вестися на магістерському рівні. Їх перелік та зміст необхідно узгодити за болонською системою, до якої ми намагаємось інтегруватись. Хоча треба зазначити, що навіть серед технічно-художніх вузів, які безпосередньо задіяні у болонський процес, немає абсолютної узгодженості у програмах. Та і не може бути такої уніфікації в принципі, оскільки кожна художня школа перебуває у постійному пошуку свого індивідуального обличчя.

Підбираючи дисципліни для магістрів за спеціальністю “Дизайн”, на кафедрі дизайну та основ архітектури Національного університету Львівської політехніки враховують як багаторічну традицію викладання художньо-технічних вузів України, Галичини, Львова, так і нагальні соціальні, економічні, ідеологічні потреби суспільства, кон’юнктуру, яка складається на ринку. Програми з теоретичних курсів і практичних курсових завдань укладають, звертаючи особливу увагу на взаємозалежність та взаємопов’язаність системи теоретичних курсів і практичних завдань, які у результаті формують магістра і як мистецтвознавця, і як дизайнера-практика.

Студент-магістр має можливість вибору із двох спеціалізацій: “Графічний дизайн” 8.020210(07) (дизайн реклами та візуальних комунікацій) та і “Інтер’єр та обладнання” 8.020210(01) (дизайн предметного середовища).

Цикл професійно-орієнтованої підготовки за спеціальністю “Дизайн” освітньо-кваліфікаційного рівня “магістр” містить такі теоретичні дисципліни: екологічний дизайн, світло і колір в дизайні, теорії і концепції дизайну другої половини ХХ ст., візуалізація абстрактних смислів, теорія і методологія системного аналізу, фірмовий стиль, теорія реклами, образна і морфологічна трансформація, дизайн виставок і ярмарків, ергономічний дизайн, дизайн програмування. Також можна

виділити певні курси за спеціалізаціями. Так, для спеціалізації “Інтер’єр та обладнання” це конструювання обладнання інтер’єрів, фітодизайн, дизайн міського середовища, основні тенденції розвитку дизайну предметного середовища, а для спеціалізації “Графічний дизайн” – мультимедійний дизайн, дизайн книжки, основні тенденції розвитку графічного дизайну, типографіка, фотографіка. Щодо практичної підготовки, то для спеціалізації “Інтер’єр та обладнання” – це комплексне проектування, проектування інтер’єру, проектування ландшафту. Практична підготовка для спеціалізації “Графічний дизайн” – комплексне проектування, проектування систем візуальних комунікацій.

Враховуючи, що магістерська підготовка – це лише перший серйозний крок студента до науково-дослідницької роботи, магістерська робота не може розглядатись як науковий твір вищого гатунку, оскільки ступінь магістра – це не вчений, а лише академічний ступінь, який підтверджує освітньо-кваліфікаційний рівень випускника вищої школи і свідчить про наявність у нього знань, умінь і навичок, притаманних науковцю-початківцю. Вимоги до магістерської роботи в науковому відношенні вищі, ніж до дипломної роботи спеціаліста, однак нижчі, ніж до кандидатської дисертації.

Наповнення кожної частини магістерської роботи визначається її темою. Вибір теми, етапи підготовки, пошук бібліографічних джерел, вивчення їх і добір фактичного матеріалу, методика написання, правила оформлення та захисту магістерської роботи мають багато спільного з дипломною роботою студента і кандидатською дисертацією здобувача наукового ступеня. Тому в процесі її підготовки треба застосовувати методичні і технічні прийоми підготовки наукової праці.

На відміну від дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата і доктора наук, що є науково-дослідницькими працями, магістерська робота як самостійне наукове дослідження кваліфікується як навчально-дослідницька праця, в основу якої покладено моделювання відомих рішень; її тематика та науковий рівень мають відповідати освітньо-кваліфікаційній програмі навчання. Виконання зазначеної роботи повинне не стільки вирішувати наукові проблеми (завдання), скільки засвідчити, що її автор здатний належним чином вести науковий пошук, розпізнавати професійні проблеми, знати загальні методи і прийоми їх вирішення.

Варто зазначити, що міркування викладачів-дизайнерів про те, яким спеціалістом має бути магістр, найкраще демонструють вимоги до виконання магістерської кваліфікаційної роботи. Всі магістерські роботи можна поділити на три великі групи. Перша – магістерська кваліфікаційна робота як теоретично-дослідницька робота, де дипломант дає відповіді на теоретичні питання. Друга – дослідження розвитку дизайну, вузько поставленої проблеми. Третя – комплексна робота, яка поєднує як науково-дослідницьку, так і проектну частини.

На кафедрі дизайну та основ архітектури ми надаємо перевагу третій групі – комплексній роботі, яка оптимально виявляє як практичні, так і теоретичні навички студента. Хоча не виключаємо і суто дослідницькі роботи, у яких подаються практичні рекомендації до проектної діяльності, візуалізовані у схемах, графіках, таблицях тощо.

Отже, магістерська робота є завершальним етапом підготовки студентів зі спеціальності “Дизайн” і містить теоретичну та проектну частини, що додатково погоджується та затверджується індивідуально для кожного студента на методичній раді кафедри дизайну та основ архітектури. Теми та програми для магістерських робіт розробляються методичною радою кафедри, враховують основні актуальні потреби ринку дизайнерських послуг та відповідають таким напрямкам:

- теорія та історія дизайну – аспекти осмислення матеріальної культури, мистецтва і техніки;
- методи і засоби створення об’єктів дизайну, що визначають їх естетичні, соціально-культурні, ергономічні, функціональні, експлуатаційні, дизайн-маркетингові та екологічні характеристики;
- синтез видів проектно-художньої діяльності в контексті формування гармонійного предметно-просторового середовища;
- принципи оптимальних технологій і формоутворення об’єктів дизайну;
- стилістика та художньо-образні засоби дизайн-діяльності;

- національні етномистецькі традиції матеріальної культури у контексті глобалізаційних тенденцій проектно-художньої творчості;
- екологічний дизайн як напрям проектування гармонійного предметного середовища з урахуванням вимог охорони навколишнього середовища і здоров'я людини;
- засоби візуальної інформації, графічних знакових систем для предметно-просторового середовища і знакових елементів для промислових виробів;
- історико-мистецтвознавче підґрунтя сучасного дизайну;
- принципи формування системи елементів корпоративної ідентифікації в умовах глобалізації;
- проблеми синтезу візуального мистецтва і дизайну в об'єктах предметного середовища;
- проблеми оптимального формування предметів та предметних комплексів в просторах різного функціонального призначення.
- регіональні, національні та глобальні фактори формування знакової системи рекламного повідомлення.

Теоретична частина магістерської роботи не викликає запитань, методика її написання є розроблена [1]. Ми ж зупинимось на проектній частині роботи. Проектна частина повинна бути тематично узгоджена із науковими дослідженнями магістерської кваліфікаційної роботи. Вона є практичним результатом наукового аналізу, теоретичних розробок й наукових висновків, пов'язаних із актуальними дизайнерськими проблемами сьогодення. Також проект має задовольняти такі основні вимоги, як: соціальна актуальність, новизна дизайнерського вирішення, відповідність до традицій країни, регіону.

Складено загальні вимоги до виконання практичної частини магістерської кваліфікаційної роботи. Їх наведено на прикладі спеціалізації “Інтер’єр і обладнання”.

Опис проекту для спеціалізації “Інтер’єр і обладнання” (розділ може містити такі складові аналізу проекту):

1. Тема проекту. Мета, суть та зміст технічного завдання.
 - 1.1. Формування попереднього завдання на проектування.
 - 1.2. Розроблення технічного завдання та технічної пропозиції.
2. Планувальне та об’ємно-просторове вирішення функціональних зон, приміщень, окремих предметів обладнання: чинники виділення функціональних просторів; об’ємно-просторовий характер функціональних просторів; характер зв’язку між функціональними просторами.
3. Художньо-композиційне вирішення предметних комплексів та окремих елементів предметно-просторового середовища: художня виразність; образна виразність; ідейна оригінальність; новизна естетичної організації об’ємно-просторової структури, своєрідність використання принципів, прийомів і методів формоутворення, своєрідність декоративних і кольоро-графічних елементів вибору, адекватність прийомів досягнення оригінальності ансамблевого вирішення; раціональність і доцільність форми; цілісність композиційно-пластичного вирішення; цілісність ансамблевого вирішення; досконалість та якість виконання; відповідність моді.
4. Технічні характеристики проекту.
 - 4.1. Функціональні показники – наводиться характеристика ступеня задоволення конкретної потреби під час використання простору, елемента обладнання, яку визначають: досконалість виконання основної функції; відповідність вимогам уніфікації і стандартизації; універсальність використання; досконалість виконання допоміжних операцій.
 - 4.2. Ергономіка функціональних просторів та обладнання – аналіз проводиться за такими критеріями оцінки: вихідні ергономічні дані; зручність та економічність щодо затрат мускульної або розумової енергії; ефективність функціонування; безпечність і комфортність експлуатації; психологічний клімат.
 - 4.3. Специфіка конструкторського вирішення елементів предметно-просторового середовища передбачає: опис конструктивного типу виробу; наявність конструкторської специфікації, документації.

4.4. Технологічна частина: перелік предметів обладнання і декору; перелік основних та допоміжних будівельних та оздоблювальних матеріалів; визначення специфіки виготовлення предметів обладнання; технологічний маршрут виготовлення типових взірців, декору.

4.5. Охорона праці: санітарія, екологічність – характеризують ступінь впливу предметів обладнання та їхнього функціонування на довкілля. Основні комплексні показники аналізу: токсичність; ступінь ресурсозбереження; ступінь утилізації і повторного використання матеріалів обладнання; виховання екологічної свідомості споживача.

4.6. Економічна частина: аналізується ефективність прийнятого проектного рішення згідно з економічними показниками, наводяться такі дані: економічне обґрунтування прийнятого планувального, функціонально-ергономічного, конструктивно-технологічного, естетичного вирішення проекту; вартість запропонованих у проекті предметів обладнання, облицювальних та оздоблювальних матеріалів, художніх робіт; вартість проектної частини; кінцеві дані затрат для реалізації прийнятої дизайнерської концепції; розрахунок повної собівартості (кінцеві дані затрат для реалізації прийнятої дизайнерської концепції); економічна ефективність.

Зміст та обсяг графічної частини проекту для спеціалізації “Інтер’єр і обладнання” (дизайн предметно-просторового середовища):

Назва проекту, автор, керівники дипломної роботи.

Плани предметно-просторового середовища (М 1: 20, 1: 25, 1 : 50).

Розгортки об’єктів предметно-просторового середовища, план стель, план покриття і декоративного вирішення підлоги (М 1: 20, 1: 25, 1 : 50).

Аксометрія, перспективні зображення предметно-просторового середовища, головні та допоміжні види: виставкові комплекси, виставкові стенди, сценографічне обладнання, інтер’єри та інтер’єрне обладнання приміщень різних функцій, малі архітектурно-художні форми.

Ортогональні проекції (М 1:10, 1:20), розрізи, аксонометрія, перспективні зображення окремих предметів (меблів, декоративних панно, вітражів, мозаїки і т. ін.) та їхніх комплексів.

Конструктивне вирішення ключових елементів предметно-просторового середовища (ортогональні проекції, аксонометрія, розрізи, вузли з’єднання).

Можливі варіанти альтернативних планувальних вирішень приміщень чи предметів обладнання.

Варіанти композиційного вирішення предметів та предметних комплексів.

Схеми розміщення та функціонування освітлення.

Ергономічні схеми.

Кольоро-фактурна карта.

Висновки. При оцінці випускної кваліфікаційної роботи виходять з того, що магістр повинен уміти:

- формулювати мету і завдання дослідження;
- скласти план дослідження;
- вести бібліографічний пошук із застосуванням сучасних інформаційних технологій;
- використовувати сучасні методи наукового дослідження, модифікувати наявні та розробляти нові методи, виходячи із завдань конкретного дослідження;
- обробляти отримані дані, аналізувати і синтезувати їх на основі відомих літературних джерел;
- оформляти результати досліджень відповідно до сучасних вимог у вигляді звітів, рефератів, статей;
- на основі проведених теоретичних досліджень запропонувати проектне вирішення для конкретного завдання.

1. Кузин Ф.А. *Магистерская диссертация: Методика написания, правила оформления и порядок защиты: Практ. пособие для студ.-магистрантов.* – М.: Ось-89, 1997 – 304 с. 2. Лудченко А.А. и др. *Основы научных исследований: Учеб. пособие / А.А. Лудченко, Я.А. Лудченко, Т.А. Примак; Под ред. А.А. Лудченко.* – К.: Т-во “Знання”, КОО, 2000. – 114 с. 3. Мороз І.В.

Структура дипломних, кваліфікаційних робіт та вимог до їх написання, оформлення та захисту. – К., 1997. – 56 с. 4. Шейко В.М., Кушнарєнко Н.М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності: Підручник. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Знання-Прес, 2002. – 295 с.

УДК 711

І.П. Гнесь

Національний університет “Львівська політехніка”,
кафедра архітектурного проектування

ВЕЛИКОПАНЕЛЬНЕ ЖИТЛО: РЕАЛЬНІСТЬ І ПЕРСПЕКТИВИ

© Гнесь І.П., 2007

На основі натурного обстеження й анкетного опитування мешканців мешканців проводиться порівняльний аналіз експлуатаційних якостей великопанельних і цегляних житлових будинків різної поверховості, збудованих в 60–80-ті роки ХХ ст. у Львові. Виявлено основні проблеми та недоліки великопанельного житла.

Постановка проблеми. Великопанельне житлове будівництво набуло значного поширення в 50-х роках ХХ ст. і відіграло важливу роль в ліквідації гострого дефіциту житла в багатьох країнах повоєнної Європи. В Україні, і у Львові зокрема, також було здійснено реорганізацію будівельного виробництва, забезпечено індустріальну базу для великопанельного домобудування і, починаючи з кінця 50-х років, розгорнулася забудова житлових масивів п'ятиповерховими будинками з мало-метражними квартирами. Згодом п'ятиповерхові будинки були доповнені дев'ятиповерховими; у великих містах спочатку як архітектурні акценти, а пізніше як рядова забудова з'являються великопанельні будинки на 12–16 поверхів. У колишньому СРСР діяло понад 500 домобудівних комбінатів. На кінець 80-х років частку повнозбірного великопанельного житла було доведено до 60 % від загального об'єму житлового будівництва в країні, а в деяких містах великопанельне житло становить 75–90 % житлового фонду.

Після розпаду СРСР на початку 90-х років об'єми великопанельного будівництва різко скоротились, без масштабної державної підтримки домобудівні підприємства опинилися за межою виживання, багато з них, як, наприклад, Львівський ДБК–1 потужністю 169 тис. м² загальної площі на рік, взагалі припинили працювати за своїм прямим призначенням.

У середовищі архітекторів і в населення склалася думка, що у великопанельного житла немає жодних перспектив. Однак успішна діяльність відомої в Україні холдингової компанії “Київміськбуд”, яка сьогодні продовжує будувати великопанельне житло, відсутність особливих проблем з його реалізацією на первинному ринку житла, величезний дефіцит доступного за ціною житла в країні переконують, що потенційні можливості великопанельного житла ще не вичерпані. З іншого боку, негативний імідж, яким користується у населення великопанельне житло, свідчить про необхідність детального вивчення його недоліків і розроблення рекомендацій з їхнього усунення, нейтралізації чи компенсації.

Стан дослідженості проблеми. Вивченню вищезазначених проблем присвячено чимало наукових робіт, причому більшість з них опубліковано до 1991 року, за часів соціалістичної планової економіки і державної монополії на масове житлове будівництво. Відповідно, тематика цих публікацій окреслювалась питаннями архітектурно-типологічного (номенклатура і планування квартир, блок-секцій, прийоми забудови), проектно-технологічного (стандартизація, уніфікація планувальних і будівельних рішень), спрямування архітектурно-композиційними аспектами. Найвагомий внесок у вирішення цих проблем внесли Б.Р. Рубаненко, Д.С. Меєрсон, Б.Ю. Бранденбург, Я.Є. Діхтер, М.Я. Кордо, М.І. Розанов, Д.С. Тонський, А.Н. Білоконь, В. Коссаковський, А. Іноземцева, В.А. Чистова, Д.М. Яблонський, Є.Д. Капустян, Я. Вассерман, Д. Животов, Є. Іохелес,